

UNA FELIÇ SORPRESA

Enric Sòria

PARLAR D'UN AMIC, EVOCAR LA SEUA FIGURA AMB paraules, és una empresa arriscada, precisament perquè un amic és un ésser humà que estimem i que (o tot i que, com en dirien alguns) hem arribat a conèixer bé. I just perquè el coneixem bé, som minuciosament conscients que el nostre amic, com tots els éssers humans, és una criatura complexa, contradictòria, plena de facetes i de matisos que les paraules no poden capturar. Qualsevol trasllat verbal que en poguem fer no serà més que una amputació. I és precisament això: amputar-lo, donar una visió reduïda i simplificada, inevitablement parcial, de la seua manera de ser i d'estar en el món, el que no voldríem fer amb un amic. Un amic ho és perquè ens agrada tal com és, en tota la seua variada plenitud, en les hores altes i en les baixes, en els moments de l'alegria compartida, de la festa, la conversa i el treball en comú, i també en aquells altres del dolor, de la decepció i de l'estranyament, quan copsem que, per molt que compartim amb ell un univers cordial, el nostre amic és, també com tots els humans, un ésser únic, sol, irreductible, i que en el seu fons –que acceptem sense reserves–, hi ha tot de mons que són únicament seus, i que no arribarem mai ni a besllumar (hi ha en tots nosaltres territoris tan íntims que rarament hi entrem ni nosaltres mateixos. Conservem els amics que saben respectar-los). És clar que justament d'això no podem parlar, ni poc ni gens, però sabem que *això* també hi és, i que també això (o sobretot això) el fa ser tal com és, i tal com l'estimem, el nostre amic. Siga com vulga, arriba l'hora que hem de parlar dels nostres amics, perquè estaria bo que només en parlaren els seus enemics, i hem d'assumir les limitacions de l'escriptura i de la nostra mateixa mirada. És per això que he

Josep Piera a sa casa de la Drova, el seu paradís particular. Anys 90

de demanar disculpes als lectors, al meu amic Josep Piera i a mi mateix, per les paraules probablement maldestres que tractaran ací d'esbossar, amb l'ajuda de tres o quatre anècdotes, un apunt de la seua figura.

Per molt que garbelle els meus records, la veritat és que no sé quan vaig conèixer Josep Piera. Supose que va ser immediatament després del temps fins on arriba el seu bell llibre de memòries infantils i juvenils, *Putà postguerra*. Sé que a l'estiu de 1970, amb 12 anys acabats d'estrenar, vaig anar a Gandia, on s'havien traslladat els meus pares, a estudiar tercer de batxillerat, i no em vaig moure d'allí fins a la tardor de 1975. Després hi vaig continuar passant les llargues vacances estivals, les festes i la major part dels caps de setmana, mentre vaig viure d'estudiant a València. Al principi, és clar, jo no sabia res ni de Gandia –i Beniopa– ni de la seua gent, però puc dir que al cap de poc de temps ja estava prou aclimatat. Per allí es movia una colla de joves ben curiosa, tots ells una mica (o molt) més majors que jo, que exercien de progres: eren antifranquistes, moderns, excèntrics –almenys des del punt de vista de la major part de la població– i més o menys lletraferits. Redactaven pamflets i feien *happenings*, fumaven porros, bevien en gots llargs, escoltaven Bob Dylan i Pau Riba, muntaven obres de teatre, cine-clubs i debats, recitaven poemes, duïen melenes i vestien amb l'estudiat descuit que era, entre els fills de bona casa gandiàna, la versió local de la contracultura. Es reunien en la cafeteria Tano, compraven llibres en la llibreria Concret (la suggestiva decoració pop de la qual no és fàcil d'oblidar) i les xiques que en formaven part feien tota la pinta d'haver descobert passatemps millors que resar el rosari, cosa que estimulava molt la fantasia dels estudiants de l'institut que tot just acabàvem d'eixir del sopor infantil. Tot plegat contrastava ausades amb la ciutat repel·lent de tan convencional, previsible, momificada i buida, com les inacabables passejades dominicals, d'un avorriment sense vores, que era Gandia, aparentment, en aquells anys.

En efecte, aquella colla era la versió local d'això que, per a entendre'ns, ja aleshores denominàvem progres. Una etiqueta difusa, molt imprecisa, per a allò que va ser una moda juvenil, una posa o una actitud més o menys superficial, però que també resultà ser quasi l'única alternativa al llarg badall unànime que era la vida en el darrer franquisme. La de *contestataris* era una altra etiqueta que aleshores també es gastava molt. Ara bé, dins d'aquest magma, els progres de Gandia tenien uns trets molt específics, que no he sabut trobar, almenys amb el mateix ressalt (potser perquè no hi he viscut) en altres ciutats de dimensions paregudes. En primer lloc, era un grup ampli, però molt cohesionat, dotat d'una solidaritat interna i d'uns llaços cordials a prova de bombes, com el temps s'havia d'encarregar de demostrar; a més, eren rotundament valencianistes, i alhora s'estimaven

la seua ciutat amb una lleialtat de fons que sempre m'ha sorprés. El fet encara era més digne de subratllar-se, en una ciutat on l'hàbit d'educar els fills en castellà s'havia convertit en una plaga col·lectiva i on l'alegre destrucció de qualsevol mena de patrimoni comptava amb un beneplàcit pràcticament universal, sense fissures. Anaven molt a contracorrent en tot, els nostres progres, i això feia molt més cridanera la seua rebel·lia. La tercera característica digna d'atenció era també ben visible: eren molt instruïts, i en molts camps: en història, en arts, en literatura, en els plaers de la bona vida, que això també és un art. En resum, en totes les matèries que a la resta de gandians no els importaven gens. En sabien molt, de tot això, i exercien el seu saber. I com que actuaven d'una manera bastant coordinada en un terreny que coneixien pam a pam, la seua capacitat d'influència sobre la ciutat havia de ser molt més gran, en el futur, del que ells mateixos podien sospitar mentre Franco va viure. De fet, tota la vida cultural de Gandia, en les últimes dècades, és obra seua, i ha sigut de tot menys esmorteïda: han publicat una enorme quantitat de llibres, han muntat festivals, revistes, institucions, biblioteques, teatres, espectacles, tinglats de tota classe, han fet de la ciutat un lloc francament entretingut, d'una insòlita exuberància comparativa, dins el nostre país, i han influït enormement en la mentalitat dels seus paisans.

Però això encara no ho podíem ni sospitar, en aquell temps, tot i que, de llibres, ja hi havia qui n'havia publicat uns quants, i bons. Jo me'l mirava de lluny, tot aquell personal, perquè era un adolescent alhora malaltissament tímid i ple de curiositat. Em produïen una sensació inquietant, barrejada d'admiració i d'astorament, on s'amagava el desig inconfés d'apuntar-me a la festa i el mal regust de boca de saber-me'n exclòs, per edat, per no ser de Gandia, per la meua mateixa altivesa de bitxo solitari, obstinadament rar. M'hi acostava el fet que jo volia ser escriptor (no sé ben bé d'on m'havia vingut aquesta dèria, però recorde que llavors ja m'era un article de fe) i també un altre fet: que tot això del valencià, la cultura i la llengua, la musicalitat i la gràcia increïble d'aquest idioma, el seu esplendorós passat i la seua trista situació present, entre l'abandonament i la vituperació, m'interessaven cada vegada més, gràcies als primerencs esforços educatius de dos escolapis gandians: el pare Faus i el pare Porcar. Així, era inevitable que coincidira sovint amb aquella colla tan vistosa, tan sobrada i, potser involuntàriament (així, almenys, m'ho semblava llavors), tan arrogant; en els recitals de cançó, en les encara escasses representacions de teatre independent, en les sessions de l'intermitent cine-club que fomentaven, en les meues molt esporàdiques (per falta de fons) visites a Concret. Hi havia, certament, tipus ben notables: l'actor Ximo Vidal, qui amb la seua desimbolta accessibilitat i amb la seua ironia ens aportava un eco dels aires

pop que havia respirat a Anglaterra, o la seua companya Gongui, jove i fresca com una cama-roja, sempre alegre i cordial, o Ignasi Mora, que passejava amunt i avall, ara i adés, d'un cap a l'altre del passeig de Gandia, embotit en un gavany llarg i fosc com un taüt, adust i absort en qui sap quines cavil·lacions indesxifrables; Joan M. Monjo, amb el seu gest de sàtir entremaliat i histriònic; el jove Lluís Romero, displicent i elegant, transit de cinefília documentada i sibarita, o Blai, el dependent de Concret, que regentava la seua clientela amb aires de patriarca indulgent, sabent-se en el centre de tot. En realitat, era gent ben simpàtica.

Entre tota aquella fauna, cal dir que Josep Piera es feia de notar. Era ben jove, però a mi, com és lògic, em semblava un home dret i fet: amb la barba bohèmia i la llarga cabellera onejant, que recordava una estampa de Bécquer; la veu greu, un punt engolada i rogallosa; el parlar sentenciós de poeta que ja se sap famós i s'ho disfruta, el vestuari lluent i el posat lleugerament teatral. El personatge atreia i alhora marcava les distàncies. Jo el veia de tant en tant, en les tertúlies improvisades de Concret, o discursant al Cine-club, o llegint poemes o arengues en qualsevol acte públic. En la seua manera tan explícita d'autorepresentar-se hi havia alguna cosa que em desplaïa, tot i que deia coses interessants, i els seus poemes em convenien poc. No dubtava que estaven ben construïts i que eren eficaços, però paraven lluny de la poesia que a mi llavors m'atreia i que, en la meua pueril petulància, pretenia emular. En resum, Josep Piera era, de feia anys, un personatge intrigant del meu paisatge quotidià. Valia la pena de mirar-se'l, però res impel·lia a traspasar els límits de l'observació distant. Per a ell, com per a tota aquella colla, jo no devia ni d'existir, perquè, com que el de *Ningú* era l'únic paper al meu abast, m'hi havia avesat tant que l'interpretava un dia rere l'altre amb plena comoditat i amb un èxit, pel que es veia, més que satisfactori.

Tot això, d'entrada, no era gaire prometedor. Si ens vam fer amics, doncs, va ser per una afortunada concatenació d'atzars, però també puc i vull creure que aquests atzars s'haurien produït més tard o més d'hora. Tal com va anar, el cas va ser que feia anys que jo escrivia intents de poemes, amb més entusiasme que profit. Però l'hivern de 1981 vaig considerar que ja en tenia un grapat que almenys no eren pitjors que els de molts altres poetes incipients i em vaig presentar al premi Senyoriu d'Ausiàs March de Beniarjó. Contra tota expectativa, el vaig guanyar, i em van dir que alguns membres del jurat volien conèixer-me, entre els quals Josep Piera. Jo tenia els meus recels, perquè sospitava (i no m'equivocava) que voldrien introduir esmenes en el meu esberrany, més ple d'ineptituds del que jo mateix intuïa (i ho intuïa prou). Per l'altre costat, Piera, que és una persona molt més generosa del que ell mateix es pensa, era fermament partidari de donar suport i veu als poetes joves, ni que fóra per a contribuir,

Any 1980, primer viatge a Grècia, a Olímpia, amb una parella d'amics

en la mesura dels possibles, a fer que la literatura catalana al País Valencià no s'extingira de sobte amb la seua brillant generació. Precisament amb aquesta intenció col·laborava en el premi del cas. Fuster deia, amb cert motiu, que el gremi dels escriptors és sanguinari, potser perquè l'egolatria i la soledat consubstancials al nostre ofici ens converteixen en animals de memòria massa llarga. Al llarg dels anys, tots hem pogut comprovar la veracitat de l'assertió fusteriana, de vegades a compte de la nostra sang, de vegades a la dels altres. I com que els escriptors, com més ignorats són, més feroços es tornen, cal dir que l'acometivitat entre els poetes en català passa de tota mida. Per contra, jo vaig tenir la immensa sort de trobar-me, de bon començament, amb l'altra cara, la més amable i millor, del nostre gremi: la que ajuda, aconsella i sosté; la que, a canvi de res, facilita donar els primers passos. No és fàcil de trobar-ho, això. Li ho dec a Josep Piera i li estic molt agraït. Entre totes les lliçons que m'ha donat, aquesta, que transcendeix la literatura, deu ser la més valuosa i la que més voldria haver après.

D'altra banda, a Piera també li devia fer curiositat que el jove poeta en qüestió visquera a Gandia i que ell no el coneguera. Així que cap a la Drova vaig anar, amb el meu manuscrit i els meus recels de jovenet insegur i picallós. El que no m'hauria esperat mai va ser l'amabilitat de la seua acollida. D'això, me'n recorde molt bé. Cal dir que Josep Piera –com també la seua dona, Marifé– és un amfitrió extraordinari, d'una espontaneïtat cordial que fa que un se senta a casa de seguida: xerraire, benhumorat, confident, comprensiu, ple d'una atenció que afalaga i que, al mateix temps, sap deixar en llibertat els seus convidats. I *convidat* és ací el terme just, perquè estar a casa de Josep Piera sempre ha tingut per a mi un matís festiu, de participació desansada i feliç en una celebració. La casa mateixa era alegre i sorprenent. Dissenyada, crec que em va dir, per un altre poeta, Gaspar Jaén Urban, aprofitava amb molta gràcia l'espai disponible i estava plena de quadres, ceràmiques valencianes i records de viatges o amics. Feia enveja. Dins sa casa, Josep Piera sap abandonar amb una facilitat astoradora l'inevitable component histrionic de la seua presentació pública. Allà només hi ha l'amic, o l'home que cerca l'amistat, perquè aquesta és la més grata i millor condició del tracte. La cerca i sap trobar-la.

Vam parlar, naturalment, de poemes. Me'n va mostrar de seus i vam corregir-ne (amb molta discreció, de mica en mica) els meus, en la mesura que m'hi vaig deixar. Em va investigar, com qui no fa, els coneixements literaris i vam anar parlant del diví i de l'humà. Va resultar que compartíem moltes afinitats: la història, el cinema, la literatura, el gust per la conversa i l'alegria. Per això podia disfressar amb gràcia les seues lliçons de complicitats, i les hores van passar molt de pressa.

A aquesta primera visita van seguir-la moltes altres. Havia arribat l'estiu. Jo havia acabat la carrera d'història, el meu futur professional era obscur, havia deixat (o ella a mi: és difícil de dir-ho) la meua núvia, l'any següent m'esperava el servei militar, i els dies a Gandia es fonien en una massa hostil i igual a ella mateixa, sense substància i sense respiralls. La Drova es va convertir en un bon refugi contra l'escreix d'inclemències d'aquella estació. El paisatge era fresc i deliciós, i, amb una mica d'imaginació, podia recordar el dels Pirineus, que és un dels paisatges que més m'he estimat des que el conec. Hi havia els cingles poderosos, les gorgues i les sendes ombroses entre les pinades, les fonts i la canviant vastedat de la muntanya. De cases, encara n'hi havia poques, i a dalt, el Parpalló, amb el seu eco remot d'un art primordial, tot expressivitat i moviment. Amb l'oratge fresc de la vesprada, l'ample jardí de la casa de Piera convidava a converses sense fi. Parlàvem de la literatura i de la vida, de projectes polítics i culturals, li ensenyava poemes nous i me'ls desfeia –Josep Piera té una orella infal·lible per als errors de ritme i les pèrdues d'intensitat; és un lector de luxe–; jo els refeia i tornàvem a començar. De vegades ens reuníem més escriptors joves, bescanviàvem llibres, els comentàvem, escoltàvem Mina, bevíem conyac, no paràvem d'aprendre.

Com que la meua inexperiència editorial era absoluta, i la imminent marxa al servei militar no contribuiria a facilitar res, Piera es va fer càrrec de tot el procés de publicació del llibre i el va dur a bon port, l'any següent. A més, va organitzar-ne la presentació, a Concret, amb els seus i els meus amics, mentre jo era a Catalunya, servint el rei. Piera mateix me'n va fer, més tard, un report adequadament circumstanciat. És un d'aquells episodis que, sincerament, un lamenta haver-se hagut de perdre. Quan he pensat, al cap dels anys, que Josep Piera, segurament el poeta més celebrat de la seua generació, i que llavors estava embarcat en mil i una tramoies, es va prendre tantes molèsties per un perfecte desconegut carregat de manies que havia escrit un llibret que val més oblidar, no deixo d'astorar-me. És clar que, a l'endemig, ens havíem fet amics, però diria que també això va ser, sobretot, obra seua, perquè ell ho va aportar quasi tot: la casa, el conyac, la simpatia, els bons consells i la pràctica totalitat de la conversa. Jo més aviat dissentia, remugava molt (que això sempre se m'ha donat molt bé) i de tant en tant concedia alguna evidència, però se'm devia conèixer que em trobava a gust perquè era acceptat. Potser ací cal subratllar que Josep Piera va ser el primer col·lega de qui em vaig fer amic; el primer i durant prou de temps l'únic.

Durant la mili vam intercanviar algunes cartes, poques, perquè a mi la cosa epistolar m'ha fet sempre molta mandra. És gran llàstima, perquè les cartes de Josep Piera són delicioses. Piera, que és un gran conversador,

excel·leix en l'art de la narració oral. Sovint m'ha recordat la figura dels contadors d'històries musulmans que encativaven la gent al mig dels sócs. Piera disposa les anècdotes com un tapís ple de colors i és amo dels seus adjectius i dels seus silencis, que mantenen el suspens intacte fins a l'eclosió final, riallera o reveladora. Les seues cartes guardaven molt d'aquest art del relat oral, i sabien evocar tot un món en pocs traços. A mi em provocaven molt d'enyor, però també em feien sentir acompanyat. Entre unes coses i les altres, vaig llegir el seu primer llibre important en prosa, *El Cingle Verd*, que llavors havia publicat amb gran èxit. Vaig comprovar que també en aquest gènere, entre el memorialisme i la divagació, Piera sabia fer sentir la seua pròpia veu, i que en tot el que escrivia era ben bé ell mateix. Que encertara a fer, i a ser, això també en prosa va ser per a mi una nova lliçó, perquè justament en aquells dies feia jo els primers temptejos seguits en aquest altre mode de convertir la proteica infinitat de l'idioma en paraula pròpia i justa. Llegir, llavors, era una altra manera de continuar el nostre diàleg.

Acabat el parèntesi militar, la nostra amistat va seguir, ja encarrilada. Mentrestant, Pep s'havia endut uns quants disgustos (com la persecució a la seua dona, la mestra de Barx, pels fanàtics de torn) i moltes decepcions polítiques, però el seu entusiasme congènit continuava inalterat. Un entusiasme que va fructificar en actes com les jornades dedicades als nostres clàssics que es feren a Gandia l'any 1983. Recorde haver assistit a algunes de les converses que van donar forma a aquell projecte. Hi havia en tot allò un amor fervorós a la cultura i una voluntat de servir a la seua ciutat que ben poques vegades he tornat a copsar en un estat tan pur. Pep, secundat pels seus amics de sempre, es multiplicava, estava a tot arreu, i tot eixia bé, i era feliç. Suppose que Josep Piera subscriuria sense vacil·lar la màxima que obri el *Faust* de Goethe i que aproximadament diu que al capdavant de tot hi ha l'acció, perquè Pep, a més d'un senyor escriptor i d'una bellíssima persona (com suppose que, a aquestes alçades, ja queda suggerit) és, per damunt de tot, un home d'acció; és a dir, això que amb l'humor un punt desdenyós que ens caracteritza, els valencians, tan allunyats de Goethe, solem denominar un *manifasser*. Josep Piera ho és, en efecte, i un de molt bo, enèrgic, ràpid i eficaç d'allò més, i ho va demostrar de sobres en aquelles jornades, i més tard en els actes del centenari de Joanot Martorell, i en tants d'altres combois. I si no ha pogut demostrar-ho més, és perquè no l'han deixat, i ells s'ho han perdut. Per la meua part, puc dir que, a part dels magnífics rendiments que dona sempre deixar que la gent faça allò que sap fer bé, veure en acció un home d'acció és tot un espectacle, i amb això ja paga. D'altra banda, gràcies a aquesta mena de talents, que tanta falta ens fan i que tan poques vegades trobem, anem vivint tan bé i

tan entretinguts la gent bàsicament contemplativa, com ara un servidor. Com a bon home d'acció feliç de ser-ho, Josep Piera sap convertir en festa tot el que l'envolta, quan el deixen. La literatura, en primer lloc. La munta, la disfruta i la regala, i ens ho passem ben bé. El mínim que podem fer és agrair-li-ho. Jo no sé com ho fa, però ho fa. Potser és l'home de teatre que, en el fons, sempre va voler ser, o és el xiquet festós que porta a dins, i que no pot ni vol contenir. Siga com vulga, és una sort.

Encara li he d'agrair, i molt, una altra cosa. Sé cert que Josep Piera ha intentat ajudar-me en moltes ocasions, segurament perquè es va adonar ben prompte de la meua essencial ineptitud per a la majoria dels negocis que hem de dur entre mans en aquesta vida que ens ha tocat de viure. De vegades, aquests intents han donat fruits tangibles, com una antologia que em va encomanar dels seus poemes (i llavors vaig aprendre, fins a l'averonyiment, que injust havia sigut de jovent, quan un orgull absurdament prematur m'havia impedit de llegir amb una mínima correcció uns poemes plens de força i d'autenticitat, i tan rics de troballes expressives com es poguera desitjar. En l'esquàlida tradició de la poesia valenciana, en sempiterna descoberta del llenguatge, els versos joiosos o entotsolats, sempre musicals, de Josep Piera, com els de Navarro, Bonet o Jaén i Urban, eren una lliçó que hauria calgut incorporar molt més a fons, sense clitxés ni prejudicis estèrils com els meus), o com un llibre sobre la vida cultural saforenca, gràcies al qual, també, vaig comprendre millor a quines circumstàncies tan refractàries s'havien hagut de sobreposar els nostres escriptors i quin devesall d'energies havia calgut per a fer possible un entorn comparativament més plàcid, més *normal*, com el que gaudíem als anys 80. Vaig entendre també millor aquella colla d'escriptors que coneixem com a "generació dels 70" i que cada vegada em sembla més que hem tractat, emparats en el dubtós encert de l'etiqueta, amb una displicència del tot impertinent. Dins del context valencià, la seua va ser una efervescència inusitada, sorgida quasi del no-res, i que va deixar un llegat sòlid: bona part del que se sosté en matèria cultural i en català, a hores d'ara, al País Valencià, els ho devem. Cert que de vegades van estirar el braç deu pams més que la mànega. No ho és menys que la seua voluntat de posar al dia aquesta terra i traure-la d'una vegada del seu erm ensopiment provincià va ser una aposta tan encertada com intrèpida, i que, en conjunt, es van meréixer un país molt més receptiu que el que els va tocar en sort. Sens dubte, Josep Piera, amb el seu cap ple de cançons pop, estrelles de cel·luloide, ecos morescos, versos avantguardistes i pel·lícules franceses, va ser un dels adalils més tenaços i efectius d'aquesta empresa.

Encara hi va haver molts més projectes, propostes i suggeriments en què em va voler mesclar, al llarg dels anys. No sempre li vaig fer cas,

perquè tenim caràcters ben diferents, i, molt sovint, el que a ell li aniria bé, mamprés per mi seria un desastre esfereïdor, però, comptat i debatut, les vegades que sí que l'he escoltat, per a la meua sort, fan una bona pila. Amb tot, en l'esfera professional, el favor més decisiu me'l va fer quasi sense adonar-se'n. La tardor de l'any 84 me'n vaig anar a València perquè intuïa que allí, i no a Gandia, estava el meu futur. No coneixia quasi ningú, no tenia ofici ni benefici, i malvivia amb els minvants estalvis d'un altre premi literari, però estava segur, amb aquella confiança boja dels vint-i-pocs anys, que m'obriria camí, no sabia com. Pep anava a València un dia a la setmana a fer tertúlia amb els amics, primer en un restaurant que es deia El Nido; després al Romeral. Remataven la tertúlia poètica en una cafeteria de nom molt escaient: el Trovador, que tenia unes butaques amplíssimes i toves que convidaven més a la becaïna que al diàleg. Pep em va encoratjar a assistir-hi. Entre els amics de Pep, allí vaig tractar gent molt interessant –i ara bons amics– com Marc Granell, Eduard Verger, Josep Lluís Bonet, Vicent Alonso, Paco Calafat, Adolf Beltran i Vicent Sanchis. Aquests dos últims treballaven en *El Temps*, el nou setmanari en valencià que acabava de posar en marxa un altre gran manifasser, Eliseu Climent. Gràcies a ells, al cap de poc de temps, entrava a treballar-hi jo també. Així va començar la meua carrera de periodista: un ofici que no m'havia pensat mai que exerciria i que no m'he penedit tampoc mai d'haver exercit. Al capdavant, es tractava d'escriure. I ja no en vaig parar. Aquest atzar va fer que tota la meua vida professional (i tota la meua vida, de fet) fóra la que ha sigut. Cal dir que n'estic satisfet. Almenys, m'he guanyat la vida escrivint –millor o pitjor, tant fa–, que era el que havia volgut fer des de xiquet. Els qui creuen en el destí poden argüir que hauria acabat igual sense l'ajuda oferida tan oportunament per Adolf Beltran i Vicent Sanchis, sense les tertúlies trobadoresques i sense la constant amistat de Pep. Això, ara, és una suposició inverificable; l'altre és un fet. Potser cadascú és cadascú, com diu el poble, però cadascú viu en companyia dels altres. Les dues coses no es poden destriar. Escatir què som, en el fons, és un assumpte complicat, i qui sap si improcedent. Convé almenys saber *on* som, i com hi hem arribat. I des que Josep Piera va tenir la pensada de ser jurat en un premi juvenil de Beniarjó, allà per l'any 1981, les coses, per a mi, han anat com han anat. No tinc dret, ni ganes, de queixar-me'n. Al contrari.

Què més us en puc dir? L'entusiasme que Pep posa en tot el que fa, la seua immensa cabuderia i la seua voluntat de treball són coses evidents, com el seu enyor pel temps antic de la infància i el món camperol valencià, desaparegut per sempre. És la creu elegíaca del seu tenaç amor per tot allò viscut. Menys conegut és el coratge amb què va suportar –i va saber vèncer– una malaltia terrible que el va tenir prostrat al llit, creient que allí

L'escriptor en una imatge recent, i festiva

s'acabava tot, més d'un any, o la seua capacitat d'entomar revessos, posar al mal temps bona cara –o millor, com la sirena del vers de Corella, cantar bé “en lo mal temps”– o disculpar el reguitzell d'inèpcies, malentesos i ingraticuds que solen ser el pa de cada dia del nostre petit món. O el seu humor, sofisticadament rural, d'un barroquisme valencià sàviament estilitzat –o italianitzat– en art; o la manera tan seua de donar la benvinguda a tothom, en les populoses festes, tan recordades, que muntava fins fa poc cada any a la Drova, fent cas de tots i no casant-se massa amb ningú; o el seu sentit de la lleialtat: als seus amics, als llocs i les coses que s'estima, a la bona literatura, al seu país, al meravellós i maltractat idioma que hem heretat els valencians; o els ullets festius, enjogassats, infantils, que se li fan quan se sent ben comprés i ben tractat, entre bromes i veres, entre amics; o el seu anhelós afany d'embolicar-se –i embolicar-nos– en tota classe de tinglats possibles i impossibles (i el resignadíssim aire de paciència que l'entela quan li has de dir que no: ho accepta, però mai no ho acaba d'entendre); o la seua curiositat inextingible, viatgera, dúctil, atrafegada, cobejosa de tastar-ho tot pertot, sense descans ni aturador, o la seua qualitat més persistent: el seu immens amor a la vida, vinga com vinga i passe el que passe, de beure's la copa plena fins als solls i somriure mentre n'espera, assedegat, una altra. El seu constant dir sí.

Entendre el caràcter dels artistes, o almenys de determinats artistes, és copsar que, com certs grans actors, poden interpretar tots els papers de l'auca, perquè no fingeixen mai. No es dobleguen davant del personatge, sinó que l'omplin. I per això sempre són ells mateixos, i entre la seua obra i ells no hi ha cap distinció que valga la pena d'establir. Josep Piera és un artista d'aquests: es nega a posar barreres entre el seu món i el seu ésser, ni entre la realitat i el seu desig. Quan no pot aconseguir el que s'estima, aprén a estimar-se el que n'hi ha. I quan això és del tot impossible, però només llavors, tanca els ulls. Per això ompli de si, amb pròdiga generositat, totes les seues facetes, i es projecta tan lluny com pot abastar. I el que no agafa, ho fantasieja i, si cal, ho somnia. Però allò que pren, s'ho fa ben seu, de veres, fins al cor. Per això és proteic i també per això, escrit, dit o viscut, sempre és ell mateix, i així se'ns manifesta. Quan la salut li dóna forces, podem imaginar-lo com un volcà bullent, un belluguet ontològic, una festa acolorida i tumultuosa o un univers en expansió perpètua. Quan la malaltia el frena, la qualitat del seu estoïcisme sentenciós, ple de raonable dignitat, no és menys verdadera. Però tot això són coses evidents en algú que s'estima la vida tan ecumènicament (i tan lúcidament) com ell. Per a saber que Josep Piera és tot això, i més, només cal conèixer-lo. Un exercici que, per descomptat, trobe recomanable d'allò més.

No hi ha cap dubte que és tot un personatge. Ja ho era quan el veia,

entre ullprés i astorat, perorar de tot i de res en la llibreria Concret a les primeries dels setanta. Descobrir la persona dins (que no darrere) del personatge ha sigut una de les sorpreses més felices i més duradores que m'han alegrat aquesta vida. En fa quasi trenta anys, i ho continua sent, sorprenent i feliç, cada vegada. I per molts anys.